

Практичне заняття 3.

Методи аналізу зовнішньої політики ч.2

Ситуаційний аналіз на тему: "Ядерна програма Ірану" на основі даних "Радіо Свобода". Характеристика ситуації, яка стосується ядерної програми Ірану.

◇ **НАЯВНІСТЬ/ВІДСУТНІСТЬ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ**

Дата: 25. 06. 2025

Іран знаходиться на етапі розробки свого ядерного потенціалу.

Іранські ядерні об'єкти були «серйозно пошкоджені» внаслідок атак Ізраїлю та США. За інформацією The New York Times, американська розвідка дійшла висновку, що удари США по трьох іранських ядерних об'єктах відкинули прогрес Ірану в створенні ядерної зброї лише на кілька місяців і знищили лише незначну частину ядерного матеріалу Ірану.

Президент США Дональд Трамп розкритикував ЗМІ, які опублікували висновки військової розвідки США. «Фейкові новини CNN разом із невдахами з The New York Times об'єдналися в спробі принизити один із найуспішніших військових ударів в історії. Ядерні об'єкти в Ірані повністю знищені!» – заявив Трамп.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-jaderni-objekty-serjozno-poshkodzheni/33454703.html>

◇ **ПОЗИЦІЯ ІЗРАЇЛЮ**

Дата: 19. 06. 2025

Ізраїль розпочав бомбардування Ірану 13 червня. Заявленими цілями повітряних ударів є об'єкти, пов'язані з іранською ядерною програмою, будівлі силових відомств, а також науковці-ядерники та високопоставлені військові. Основною причиною таких дій Ізраїль називає загрозу своїй безпеці з боку Ірану через стрімке нагромадження запасів урану для створення ядерної зброї країною.

Ізраїль нагадує, що в 2024 році Іран двічі завдавав по території Ізраїлю масованих ударів із застосуванням балістичних ракет та дронів – 13 квітня та 1 жовтня. Кілька ракетних ударів Іран завдав також після 13 червня, їхніми жертвами стали 24 людини, поранень зазнали майже 600 людей.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosia-iran-izrail/33448870.html>

Дата: 23. 07. 2025

Україна та Ізраїль домовились започаткувати діалог стосовно «іранської загрози», заявив очільник МЗС України Андрія Сибіги під час брифінгу з міністром зовнішніх справ Ізраїлю Гідеоном Саара.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sybiha-izrayil-iranska-zahroza/33481710.html>

Дата: 15. 09. 2025

Ізраїль та США продовжують діяти спільно для захисту двох країн, заявив ізраїльський прем'єр-міністр Беньямін Нетаньягу на спільній пресконференції з американським держсекретарем Марко Рубіо.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-netaniahu-israel-ssha-bezpeka/33531043.html>

◇ ПОЗИЦІЯ США

Дата: 30. 06. 2025

Президент США Дональд Трамп погрожував санкціями та висловлював мінливу позицію щодо стану переговорів з Іраном. Він заявляв, що не веде переговорів з Іраном, різко змінивши свою позицію, коли тиждень тому Трамп оголосив, що переговори з Тегераном неминучі, незважаючи на те, що Іран заперечував будь-які такі плани.

Речник МЗС Ірану Есмаїл Бакаї 30 червня звинуватив адміністрацію Трампа у звичці змінювати позиції.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-tramp-ssha-iran-perehovory/33460005.html>

◇ ПОЗИЦІЯ КРАЇН ЄС

Дата: 27. 06. 2025

Франція: Президент Франції Емманюель Макрон заявив, що «найгіршим сценарієм» буде вихід Тегерана з Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Макрон повідомив журналістам у Брюсселі після саміту ЄС, що, намагаючись зберегти договір, він найближчими днями проведе переговори з п'ятьма членами Ради безпеки ООН.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-ssha/33456319.html>

Дата: 16. 07. 2025

ЄС: Державний секретар Марко Рубіо і міністри закордонних справ Франції, Німеччини та Великобританії під час телефонної розмови в понеділок домовилися встановити кінець серпня як фактичний крайній термін для укладення ядерної угоди з Іраном.

Якщо угоди не буде досягнуто до цього терміну, три європейські держави планують запустити механізм snapback, який автоматично повертає всі санкції Ради Безпеки ООН, що були зняті в рамках угоди з Іраном 2015 року.

Американські та європейські чиновники розглядають snapback як інструмент переговорів для тиску на Тегеран і як запасний варіант, якщо дипломатія зазнає невдачі.

Іранці стверджують, що немає жодних правових підстав для відновлення санкцій, і погрожують у відповідь вийти з Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

Європейці планують найближчими днями і тижнями звернутися до Ірану з повідомленням про те, що Тегеран може уникнути санкцій у відповідь, якщо зробить кроки, щоб заспокоїти світ щодо своєї ядерної програми. Такі кроки можуть включати відновлення моніторингу Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ). Одне з джерел повідомило, що ще одним таким кроком може стати вивезення з Ірану приблизно 400 кг урану, збагаченого до 60%.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zakhid-iran-perehovory-yaderna-prohrama/33475686.html>

Дата: 25. 07. 2025

Делегації Ірану, Європейського Союзу та Франції, Великої Британії та Німеччини прибули до іранського консульства в Стамбулі для ядерних переговорів.

Європейські країни, разом з Китаєм та Росією, є сторонами угоди 2015 року, яка скасувала санкції проти Ірану в обмін на обмеження його ядерної програми. Кінцевий термін – 18 жовтня, коли закінчується термін дії резолюції, що регулює цю угоду.

Європейські держави, відомі як ЕЗ – Франція, Велика Британія та Німеччина, погрожують запустити «механізм швидкого відновлення», який відновить санкції ООН проти Ірану до кінця серпня. Європейці готуються активувати механізм «за відсутності переговорного рішення».

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-yes-yaderni-perehovory/33483785.html>

◇ ПОЗИЦІЯ СОЮЗНИКІВ ІРАНУ

Дата: 02. 07. 2025

Росія: Протягом 12-денного конфлікту держава запропонувала Тегерану лише дипломатичну підтримку. Незважаючи на нещодавно підписану угоду про стратегічне партнерство та роки тісної співпраці, підтримка Ірану Росією під час цієї кризи виявилася переважно риторичною. Хоча президент Росії Володимир Путін засудив удари США як «невиправдані» та запропонував діалог, він не взяв на себе жодних зобов'язань щодо військової допомоги. Кремль неодноразово наполягав на тому, що угода про партнерство не містить положень про військову допомогу під час війни.

Росія відмовилася продавати Ірану систему протиракетної оборони С-400, незважаючи на те, що Тегеран постачав Москві безпілотники для війни в Україні (і надавав такі системи Туреччині та Саудівській Аравії).

Спроби Ірану придбати передову російську військову техніку, включно з винищувачами Су-35 та ударними гелікоптерами Мі-28, також зайшли в глухий кут.

Китай: Китай цінує свої відносини з сунітськими арабськими сусідами Ірану в Раді співробітництва арабських держав Перської затоки – Катаром, Саудівською Аравією та Об'єднаними Арабськими Еміратами – які є критичними постачальниками енергії та торговельними партнерами, але підтримують обережні відносини з Тегераном. Для Пекіна збереження доступу до енергії та уникнення регіональної дестабілізації переважають будь-які потенційні вигоди від продажу Ірану передової зброї.

І Москва, і Пекін поставили на перше місце власні інтереси та відносини з супротивниками Ірану над будь-яким формальним союзом.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-viyna-iran-kytay-rf/33462050.html>

Дата: 20. 08. 2025

Білорусь: Олександр Лукашенко заявив про намір Білорусі поглибити співпрацю з Іраном у всіх сферах, зокрема і військовій. Лукашенко заявив про це 20 серпня в Мінську під час переговорів із президентом Ірану Масудом Пезешкіаном.

«Ми готові обговорювати будь-які питання. У нас немає закритих тем, ми готові співпрацювати з питань, починаючи від забезпечення населення вашої країни продовольством і закінчуючи військово-технічною співпрацею. Тут немає секретів. Ми не дружимо проти когось. Ми робимо все на благо наших народів – іранського й білоруського», – наголосив Лукашенко.

Зі свого боку, президент Ірану під час переговорів із Лукашенко торкнувся питання санкцій і відносин зі Сполученими Штатами. «Ми розуміємо, що єдине, що може нейтралізувати всі ці незаконні санкції, – це розвиток наших відносин і домовленості, які будуть реалізовані на практиці», – сказав президент Ірану.

Він також зазначив, що Білорусь та Іран мають спільні позиції з міжнародних питань, особливо в угодах, досягнутих у рамках Євразійського економічного союзу, БРІКС і ШОС, завдяки яким можна розвивати як багатосторонні, так і двосторонні відносини.

Лукашенко також заявив, що підтримує право Ірану на ядерну програму.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-lukashenko-iran/33508251.html>

◇ ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС

Дата: 27. 06. 2025

Сполучені Штати Америки й Іран підтримують контакт у питанні відновлення переговорів щодо ядерної програми Тегерана, але офіційних переговорів поки не планується, заявили посадовці з обох сторін 26 червня.

Призупинення співпраці з МАГАТЕ означатиме, що Іран зупинить інспекції, звітність і нагляд, передбачені Договором про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ).

В ухваленому парламентом Ірану законопроекті йдеться про те, що призупинення співпраці з МАГАТЕ може бути скасоване, якщо буде гарантована безпека іранських ядерних об'єктів і вчених, а також якщо буде забезпечене право Тегерана збагачувати уран всередині країни. Іран наполягає на тому, що його ядерна програма є мирною, і що він не прагне перетворити її на зброю.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-ssha/33456319.html>

Дата: 02. 07. 2025

Президент Ірану Масуд Пезешкіан 2 липня ввів у дію закон про призупинення співпраці з Міжнародним агентством з атомної енергії, повідомляють іранські державні ЗМІ.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-mahate/33461686.html>

Дата: 12. 07. 2025

Міністр закордонних справ Ірану заявив, що США намагаються відновити ядерні переговори з Тегераном, водночас наголосивши, що його країна не поспішає відновлювати переговори.

Аракчі також сказав, що Ірану потрібні гарантії того, що на нього більше не нападуть.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-ssha-perehovory-harantiyi/33472448.html>

Дата: 21. 09. 2025

Іран заявив, що після «необдуманих» кроків кількох європейських країн – Великої Британії, Франції та Німеччини – співпраця з Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ) буде призупинена.

Ця заява з'явилася після того, як 19 вересня Рада Безпеки проголосувала за поновлення заморожених санкцій ООН після того, як європейські уряди активували механізм «повернення» (snapback) – процедура, яка передбачає автоматичне повернення санкцій ООН у разі порушення учасником умов угоди) у десятирічній ядерній угоді, звинувативши Іран у її недотриманні.

Це голосування означає, що санкції, які були призупинені в обмін на обмеження ядерної діяльності Ірану, передбачені угодою 2015 року, знову набудуть чинності 28 вересня, якщо до цього часу не буде досягнуто домовленості.

Група Е3 – Велика Британія, Франція та Німеччина – чітко заявляли, що подальше послаблення санкцій залежить від трьох умов: повного відновлення інспекцій, прозорого обліку запасів урану та надійної дипломатичної взаємодії з Вашингтоном. Щодо останнього пункту, Іран неодноразово відмовлявся від прямих переговорів зі Сполученими Штатами.

Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-iran-mahate-spiivpratsya-pryzupynennya/33536148.html>

◇ АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ СИТУАЦІЇ

З огляду на загострену ситуацію на Близькому Сході, можна зробити висновок, що всі сторони конфлікту керуються, передусім, міркуваннями власної безпеки. Іран, зокрема, прагне отримати реальні гарантії недоторканності й суверенітету, розглядаючи міжнародний контроль за своєю ядерною програмою як втручання у внутрішні справи. Така позиція зумовлює його прагнення маневрувати між різними політичними центрами сили, укладати союзи та максимально убезпечити себе від зовнішнього тиску.

Водночас США та країни ЄС реагують переважно через мову санкцій, зокрема погрозою застосування механізму snapback, що передбачає автоматичне поновлення санкцій у разі

порушення домовленостей. Такий підхід лише загострює ситуацію, викликаючи спротив не лише з боку Ірану, а й його союзників — Китаю, Росії, Білорусі та інших країн, що мають напружені відносини із Заходом. Подібне протистояння та взаємне залякування не сприяють деескалації, а навпаки — ускладнюють можливості дипломатичного діалогу.

Як альтернативу, міжнародна спільнота могла б обрати менш радикальний підхід, що передбачав би поступову інтеграцію Ірану у світове співтовариство через створення довгострокових угод, які враховували б не лише безпековий аспект, але й економічне, культурне та технологічне співробітництво. Демонстрація зацікавленості в партнерстві з Іраном може знизити його мотивацію до співпраці з країнами, які протистоять західному світу, і тим самим — зменшити потенційну коаліційну загрозу у майбутньому.

Зважаючи на те, що Іран не виявляє готовності до односторонніх поступок, саме США та країни ЄС мають проявити ініціативу у пошуку компромісів. Одним із варіантів може стати часткове обмеження діяльності МАГАТЕ на території Ірану — з чітко визначеним обсягом збору даних про ядерні запаси. У такому форматі Іран мав би право погоджувати обсяг та характер інформації, яка передається третім сторонам, зокрема США. Це дозволило б зберегти базовий рівень прозорості, не провокуючи Іран на радикальні кроки у відповідь.

Таким чином, поступовий процес нормалізації відносин, заснований на повазі до суверенітету та гарантіях безпеки, виглядає значно ефективнішим, ніж стратегія тиску та санкцій.